

- Mehmet Emin Babacan, *Sosyal Medya ve Gençlik*, İstanbul: Açılım Kitap, 2015, 240 s.

Değerlendiren: Yusuf Adıgüzel*

Halen İnönü Üniversitesi, İletişim Fakültesi'nde görev yapan Mehmet Emin Babacan, yeni medya, sosyal medya, sosyal sermaye, toplumsal değişim ve toplumsal hareketler konularına yoğunlaşmış durumda. Üniversite gençleri üzerine uygulanan bir saha araştırmasına dayanan son çalışması *Sosyal Medya ve Gençlik* kitabı da, yoğunlaştığı ilgi alanlarının tamamına bir şekilde değen, ama özellikle son günlerin en popüler konularından biri olan sosyal medya üzerine odaklanıyor.

Artık elektronik olarak tüm insanların birbirine bağlanabildiği dijital bir ağ toplumunda yaşıyoruz. Hergün yeni bir akıllı telefon uygulaması veya sosyal medya aracı ile hayatımızın daha fazla içine giren internet, küresel ve yerel bütün ilişki biçimlerimizi yeniden inşa etmektedir. İnternete bağlanan herkes, aslında dünya çapındaki ağa (www- World Wide Web) entegre olarak, ağıdaki milyarlarca insan ile aynı ortamı paylaşmaya başlamakta ve teorik olarak milyarlarca insana erişme imkanına sahip olmaktadır. Ağ toplumundaki her bir sosyal medya hesap sahibi, aynı zamanda kendi sosyal çevresini, ailesini, arkadaş gruplarını ve iş arkadaşlarını kapsayan bir sanal cemaat kurmakta yani bir nevi yeni bir sosyal sermaye tipi oluşturmaktadır. Ne kadar çok insan tanıdığının ve o insanlarla ne kadar fazla ortak yönünüzün olduğunu göstermesi bakımından bireysel ve toplumsal bir refah düzeyinin göstergesi kabul edilen sosyal sermaye, çok boyutlu ve çok disiplinli bir sosyolojik alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Son çeyrek asırda, sosyal medyanın hayatımızın her alanını kuşatmasıyla, sanal ağlar üzerinden kurduğumuz ilişkilerin sosyal sermayemize ne ölçüde katkıda bulunduğu gün geçtikçe yüksek sesle tartışılan konulardan biri haline gelmektedir. Zira bireylerin sosyal ağlarda özgür iradeleriyle kurdukları ilişkilerin sosyal sermaye üretip üretmediği, sosyal medyanın toplumsal bir tutkal işlevi görmesi beklenen sosyal sermaye değeri üretip üretmediği önem arz etmektedir.

Mehmet Emin Babacan da bu tartışmalara gençler üzerinde uyguladığı bir saha çalışması ile katılmaktadır. Babacan, temel hipotezini "sosyal medya kullanıcılarının sanal ortamda gerçekleştirdikleri pratiklerin, sosyal sermayelerine katkıda bulunmadığı veya başka bir tür sermaye ürettiği" hipotezi üzerine kurduğu araştırmasını kitaplaştırarak '*Sosyal Medya ve Gençlik*' adı ile okuyucu ile buluşturdu.

Türkiye'de iletişim teknolojilerini en fazla kullanan yaş aralığındaki üniversite öğrencileri üzerinde yürüttüğü araştırma ile, sosyal medya ile sosyal sermaye ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan Babacan'ın bulguları hipotezini doğrular veriler sunuyor. Sosyal medyayı kullanan öğrenciler (gençler), gündelik hayatlarında sosyal medyanın önemli bir yer tuttuğunu, ancak aile, arkadaş çevresi ve sosyal ilişkileri nispeten değişse de, gerçek hayat ile sosyal medya ortamındaki yeni ilişkilerin aslında birbirini tamamlar bir nitelik taşıdığını ifade etmektedir. Babacan'ın sosyal bilimler literatürüne belki de en önemli katkılarından biri gerçek hayat ile sanal hayat arasındaki mesafenin oldukça daralmış olduğunu bilimsel olarak ortaya koymasıdır. Gençler, karşılıklı etkileşime imkan veren web 2.0 platformu ile

* Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.
DOI: dx.doi.org/10.12658/human.society.5.9.D0103

aslında kendilerine gerçekçi bir dünya inşa ettiklerini düşünmektedirler. Web 2.0'ın sunduğu paylaşım imkanı, aslında sosyal medya kullanım pratiklerinin en başat olanıdır. Bu özellik aynı zamanda sosyal sermayenin de en önemli göstergelerinden biridir. Gençlerin paylaşım pratiklerine bakıldığında, aslında gerçek hayatta aile ve arkadaş çevreleri ile gerçekleştirdikleri paylaşımları, benzer biçimde sosyal medya ortamında da paylaştıkları görülmektedir. Öğrencilerin eğitim gördükleri okul, yeni öğrencilerle tanışmada önemli bir faktördür. Görece daha prestijli bir üniversite ve bölümde eğitim gören öğrenciler, sosyal medya ortamında yeni insanlarla daha kolay tanışabilmektedir. Yani gerçek hayattaki sosyal sermaye değeri, sanal ortama da taşınmış olmaktadır.

Babacan'ın kitabında ortaya koyduğu en dikkat çeken hususlardan biri de sosyal medya kullanım pratiği ile sosyalleşme arasındaki ilişkinin ne yönde olduğudur. Babacan, sosyal medya kullanımının bireyin sosyalleşmesine katkıda bulunacağı kanısının aksine, bu ikisi arasında doğrusal bir ilişki olmadığını ortaya koymaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin yüzde 70'i sosyal medya kullanımı ile bireyin iletişim yeteneğinin güçlü olması veya bireyin sosyalleşmesine olumlu katkıda bulunması arasında doğrusal bir ilişki kurulamayacağını düşünmektedir. Ayrıca, gençler, sosyal medyanın bireysel sosyal sermayelerine katkısı konusunda net bir tavır ortaya koyamamaktadır.

Gelişen iletişim teknolojileri ve küreselleşmenin yeni boyutları doğrultusunda, başta iletişim ve sosyoloji olmak üzere, sosyal sermaye kavramının bütün sosyal bilimler disiplinlerinde yeniden yorumlanmaya ve açılıma ihtiyacı olduğu muhakkaktır. Zamanın ruhuna uygun olarak yürütülecek yeni saha çalışmalarının yapılması ve içinde yaşadığımız toplumu anlamaya yarayacak yeni ölçeklerin geliştirilmesi, sadece bu disiplinler değil, tüm sosyal bilimler disiplinleri açısından önemli bir kazanç olacaktır. Babacan'ın bu çalışmasıyla literatüre kazandırılan "sanal sermaye" kavramı, sosyal sermayenin güncel okunma biçimlerine önemli bir katkı mahiyetindedir.

Bu arada kitabın Babacan'ın doktora tezine dayandığını da burada ifade etmemiz gerekiyor. Kitabın adı 'Sosyal Medya ve Gençlik' olmakla birlikte, doktora tez başlığının "Toplumsal Paylaşım Ağlarında Sosyal Sermaye Pratikleri" olduğunu görüyoruz. Yani tezin ve dolayısıyla kitabın odak noktasında "gençlik" değil, "sosyal medya" var. Aksi durumda kitapta gençlik konusunda geniş bir arka plan sunulması ve Türkiye'de oldukça geniş bir literatüre sahip olan gençlik yazınına daha fazla yer verilmesi gerekecekti. Ancak, Türkiye'de sosyal medyayı en aktif kullanan gençlik; özellikle üniversite gençliği olduğu için, çalışma da tam olarak üniversite gençliğinin sosyal medya kullanım pratikleri ve sonuçlarına odaklanıyor. Sosyal medyanın ortaya çıkış serüvenindeki modern ve post modern tartışmalar bağlamında siyasal, toplumsal, ekonomik, felsefi vb. toplumsal değişim alanlarına yoğunlaşarak bir literatür taraması yapıyor. Ardından sosyal bilimlerin kavşağında yer alan bir kavram olarak sosyal sermaye kavramı temel tartışmalar etrafında irdelenerek, çalışmanın temel odağında yer alan üniversiteli gençlerin sosyal medya kullanım pratiklerinden, ortaya bir sosyal sermaye değeri çıkıp çıkmadığı araştırılıyor. Kitap, gençlik sosyolojisi alanından ziyade, iletişim sosyolojisi alanına daha yakın bir yerde duruyor.

'Sosyal Medya ve Gençlik' kitabındaki çalışma bulguları, sosyal medyayı kullanan öğrencilerin gündelik hayatlarında internet ve sosyal medya kullanımının önemli bir yer teşkil ettiğini göstermektedir. Bununla birlikte öğrencilerin aile, arkadaş ve sosyal ilişkileri görece

değişse de, gerçek hayat ile sanal olarak adlandırılan internet ve sosyal medya ortamında gerçekleştirilen yeni ilişkilerin birbirini tamamlar nitelikte olduğu görülmektedir. Başka bir ifadeyle öğrenciler sosyal medya ortamına, gerçek yaşamlarındaki ilişkilerini taşıyarak var olma pratiğinde bulunmaktadır. Sonuç olarak kitapta, Türkiye’de üniversiteli gençlik, sahip olduğu sosyal sermaye değerini ağ ortamına taşımaktadırlar. Sosyal medya kullanım pratiklerinin sosyal sermaye değeri üretmekten daha çok, var olanı sürdürmeye yarayan önemli bir mecra olduğu vurgulanmaktadır.

Sosyal Medya ve Gençlik kitabı üç ana bölümden oluşmaktadır. Teorik ve kuramsal çerçevenin oluşturulduğu birinci bölüm beş ara başlık altında toplanmıştır. ‘Küreselleşme ve Yaşadığımız Çağın Ruhu’ bölümünde sanayi, enformasyon, ağ toplumu gibi toplum tanımlamalarını işleyen kitap, ‘İletişim Akışının Düzçizgisellikten Hipermetinselliğe Evrilmesi’ başlığı altında insanlık tarihindeki iletişim süreçlerini ele alıyor. Yeni Medya, Sosyal Paylaşım Ağları, Sosyal Sermaye Kavramı ve Unsurları birinci bölümün ana başlıklarını oluşturmaktadır.

Kitabın ikinci bölümü araştırmanın yöntemini açıklayarak, yürütülen saha çalışmasının hangi parametrelerle, nasıl şekillendiği sorusunu cevaplar, araştırmanın bulgularının paylaşıldığı son bölümde ise, örneklemin genel özelliklerinin verilmesinden sonra, gençlerin İnternet ve Sosyal Paylaşım Ağlarını Kullanma Pratikleri, Toplumsal Paylaşım Ağlarında Sosyal Sermaye Pratikleri Faktör Analizi, son olarak da Faktörler ve Onlara İlişkin Yargılar sunulmaktadır.

Son olarak kitapta, sosyal medya ve sosyal sermaye alanlarında söyleyecek sözü olan iki uzman isim, Mutlu Binark ve Mücahit Küçükylmaz ile yapılan söyleşilere yer verilmiş. Kitabın başta iletişim ve sosyoloji alanlarına ilgi duyanlar olmak üzere, içinde bulunduğumuz toplumu anlamak ve zamanın ruhunu yakalamak isteyen herkese söyleyecek çok sözü var.